

Oslo 9. mai 2018

Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Høringsuttalelse – Ekspertutvalgets rapport: Regionsreform. Desentralisering av oppgaver fra staten til fylkeskommunene.

Det vises til høring om regionreformen og ekspertutvalgets forslag, med høringsfrist 9. mai 2018. Arkivforbundet er en medlemsorganisasjon for institusjoner og enkeltpersoner som arbeider med bevaring og formidling av kommune- og privatarkiv, eller som er opptatt av arkivspørsmål. Vi har om lag 130 institusjonsmedlemmer, deriblant kommunale og fylkeskommunale arkivinstitusjoner, museum, bibliotek og historielag.

Arkivforbundet vil først og fremst rette fokus på prosjekt- og utviklingsmidlene, der Ekspertutvalget foreslår å overføre ansvaret for disse midlene fra statlig sektor (Arkivverket) og til fylkeskommunene/regionene. Prosjekt- og utviklingsmidlene er det viktigste insentivet i arkivsektoren for å støtte opp om utvikling i sektoren, og det har hatt en stor betydning for en rekke nasjonale satsinger. Ikke minst er midlene et viktig virkemiddel for å bygge opp under satsingen på privatarkiver, altså arkiver fra privat samfunnssektor.

Kulturdepartementet har gitt Arkivverket ansvar for den nasjonale privatarkivstrategien, og der regjeringen i 2017 og 2018 til sammen har øremerket til sammen 14 millioner kroner til privatarkiver. Når den nasjonale satsingen på privatarkiver er lagt til en statlig etat, så må også virkemidlene fordeles sentralt. Vi ser ikke hvordan Arkivverket skal kunne gjennomføre en ønsket nasjonal politikk uten virkemidler. Dessuten er det bred og tung kompetanse om arkivsektoren i Arkivverket, og denne kompetansen mener vi at ikke finnes i fylkeskommunene i dag.

En annen hovedutfordring som vi finner grunn til å trekke frem i vårt høringssvar er de digitale arkivene, som har vært en kilde til bekymring i mange år, både i fagmiljøet, forvaltningen og i det politiske miljøet. Arkivsektorens egen erfaring er at de digitale utfordringene løses best i samarbeid på tvers av regioner, og med virkemidler fra prosjekt- og utviklingsmidlene. Arkivsektoren trenger fellesløsninger, og dette mener vi at det regionale forvaltningsnivået ikke kan ta ansvaret for. Eksempelvis er KDRS (Kommunearkivinstitusjonenes Digitale Ressurssenter) i Trondheim bygget opp som et nasjonalt samarbeid mellom kommunale arkivinstitusjoner. Med felles fokus på de digitale utfordringer dekker KDRS i dag over 60 prosent av landets kommuner, blant annet støttet av prosjekt- og utviklingsmidler.

Arkivsektoren har behov for felles løsninger og felles strategi for å løse utfordringene. Den beste måten å jobbe med utvikling på er å jobbe på tvers av forvaltningsnivåene, og med virkemidler som kan styres nasjonalt. I den forbindelse viser vi til at Arkivverket nylig har etablert et samordningsråd for arkivsektoren, og som skal ledes av Riksarkivaren. Her skal det diskuteres utfordringer, strategier skal utformes, og føringer skal legges for den videre utvikling i sektoren, innenfor de rammene som til enhver tid er til rådighet. Her er hele sektoren og alle forvaltningsnivåer representert, og på toppnivå.

Arkivforbundet er opptatt av at Norge må ha en klar og tydelig arkivpolitikk. Arkiv som politikkområde må tydeliggjøres. Satsingen på arkiv de siste åra er et skritt i riktig retning, og der det har blitt bevilget mer penger til arkivsektoren gjennom prosjekt- og utviklingsmidler, som brukes for å bygge opp under en nasjonal strategi. Ekspertutvalgets forslag om å overføre ansvaret for prosjekt- og utviklingsmidlene til et regionalt nivå vil etter vår mening reversere den satsingen som man så langt har lagt opp til.

Ekspertutvalget sier ingenting i sitt forslag om hvilke oppgaver som eventuelt skal overføres fra nasjonalt til fylkeskommunalt/regionalt nivå, bortsett fra at utvalget nevner i sine retningslinjer for oppgavefordeling at oppgaver som av ulike årsaker ikke skal la seg påvirke av lokalpolitiske forhold, bør være et statlig ansvar. Som vi har påpekt tidligere i dette høringssvaret har arkivsektoren behov for felles løsninger og felles strategi. KDRS har vært nevnt som et eksempel. Andre eksempler er arbeidet som gjøres for å koordinere privatarkivarbeidet, der kommunale og fylkeskommunale arkivinstitusjoner har gått sammen om å utvikle metodikk for bevaring av privatarkiver, med basis i den nasjonale privatarkivstrategien. Vi kan også nevne utvikling av programvaren Asta, som i dag brukes i stort sett alle arkivinstitusjoner over hele landet. Opprettelsen av Norsk Sjømatarkiv i ArkiVest (Bergen) er et eksempel på at prosjekt- og utviklingsmidler er brukt for å støtte opp om en statlig arkivpolitikk, i dette tilfellet for å bevare arkiv fra en av landets viktigste næringer.

Vi vil videre bemerke at de store privatarkivinstitusjonene tar et nasjonalt ansvar for sine fagfelt: Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek, Skeivt arkiv og Misjons- og diakoniarkivet, og disse institusjonene er også avhengig av å komme i betraktning for prosjekt- og utviklingsmidlene. Hvis midlene skal fordeles fra regionene er vi redd for at dette vil svekke muligheten for at disse privatarkivinstitusjonene kan få tildelt penger.

Vi vil også minne om at det for tiden pågår et viktig arbeid i arkivlovutvalget, og som skal levere sin innstilling i mars 2019. Her vil utvalget blant annet legge frem en vurdering av utfordringene i arkivsektoren. Det pågår videre et arbeid med ny kulturmelding, der vi forventer at arkivsektoren vil få oppmerksomhet. Arbeidene som foregår her må etter vår mening også sees opp mot eventuelle endringer som Ekspertutvalget har foreslått.

Arkivsektoren har også nylig etablert et samordningsråd, som under ledelse av Riksarkivaren skal diskutere utfordringer, lage strategier og legge føringer for den videre utviklingen i sektoren innenfor de rammer som til enhver tid er til rådighet. Her er hele sektoren representert, også på toppnivå. Vi opplever dermed at det er et godt samarbeid i dag mellom staten og de regionale- og kommunale arkivinstitusjonene.

Med vennlig hilsen

Tom Oddby, styreleder

Kjetil Landrog, generalsekretær